

5.5.2021

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi

Asia: Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelma
Viite: VN/3884/2020

SIVISTYSTYÖNANTAJIEN LAUSUNTO KORKEAKOULUTUKSEN SAAVUTETTAVUUSSUUNNITELMASTA

Sivistystyönantajat pitää korkeakoulutuksen saavutettavuutta tärkeänä asiana. Saavutettavuus on moniulotteinen käsite, kuten saavutettavuus selvityksestä käy ilmi. Sitä voidaan arvioida yleisen tason lisäksi esimerkiksi yksilöiden ja ihmisryhmien erilaisten ominaisuuksien, tekniikan tai maantieteen kautta.

Vuonna 2020 alkanut **korkeakoulujen aloituspaikkojen lisääminen on merkittävä toimi korkeakoulutuksen saavutettavuuden lisäämiseksi**. Yli 10000 vuosittaisen aloituspaikan lisäämisellä päästään lähelle tavoitetta saada 50 % 25-34 -vuotiaista suorittamaan korkeakoulututkinto vuoteen 2030 mennessä. Kasvava opiskelijamäärä kasvattaa opiskelijakunnan moninaisuutta myös tiedollisessa ja taidollisessa lähtötasossa, jolloin myös ohjauksen ja siihen kohdistuvien resurssien tarve kasvaa. Opiskelijamäärän lisääminen laadun kustannuksella on karhunpalvelus myös saavutettavuudelle. 50 %:n tavoitteen saavuttaminen **edellyttää, että opiskelijamäärän lisääminen rahoitetaan täysimääräisesti**. Kehysriihessä tällaista päätöstä ei tehty.

Selvityksessä tunnistetaan, että korkeakouluja koskee yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolait sekä laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta, lisäksi korkeakoululaeissa on muun muassa opiskelijavalinnoista ja opiskelijaksi ottamisesta pykälät, jotka painottavat yhdenvertaista kohtelua. Selvityksessä myös kuvaillaan korkeakoulutuksen saavutettavuuden eteen tehtyä työtä ja viitataan muun muassa kattavaan korkeakouluverkostoon, maksuttomaan opiskeluun, opintotukeen ja toisen asteen tutkinnon tuomaan laajaan jatko-opiskelukelpoisuuteen. Ansiokkaasta kuvailusta ja saavutettavuutta koskevien aiempien selvitysten kattavasta esittelystä huolimatta **saavutettavuuden kokonaistilanne jää epäselväksi samoin kuin se, mitä sellaista ollaan tavoittelemassa**, mihin edellä mainitut lait ja käytännöt eivät ohjaa ja korkeakoulut omilla toimillaan pyri.

Sivistystyönantajat oudoksuu, että tästä huolimatta selvityksessä esitetään saavutettavuuden lisäämiseksi 50 tavoitetta, joista usea jakautuu vielä erilaisiin alatavoitteisiin. Kaikkiaan tavoitteita on toistasataa. Moni tavoitteista on sellaisia, joita korkeakoulut jo tekevät, kehittävät ja joihin ne ovat sitoutuneet (kuten yhteinen digivisio), osa jää monitulkinnaisuudessaan epäselviksi (kuten saavutettavuusfoorumi), osa on hyvin yksityiskohtaisia ja korkeakoulujen päivittäiseen toimintaan meneviä (kuten korkeakoulujen markkinointikeinot ja sisäisten kyselyjen tekeminen) ja osa laajuudessaan perustelemattomia (korkeakoululainsäädännön muutokset). Joukossa on myös tavoitteita, joiden toteutumisen suurimmat kysymykset liittyvät muualle kuin korkeakouluihin (kuten lisäaloituspaikkojen rahoitus). Tavoitteiden suuren määrän ja erimittaisuuden vuoksi kokonaisuus jää pirstaleiseksi ja epäselväksi. **Sivistystyönantajat esittää, että tavoitteita yhteismitallistetaan ja niiden määrää karsitaan. Esitetyt tavoitteet pitää perustella selkeästi ja ottaen huomioon korkeakoulujen autonomia.**

5.5.2021

Korkeakoulupolitiikan pitkä linja on ollut lisätä korkeakoulujen toimintavapautta. Korostamme, että tätä on tärkeää jatkaa. On huolestuttavaa, että selvityksessä korostetaan uusia ulkopuolisen ohjauksen tarpeita ja ollaan antamassa korkeakouluille uusia velvoitteita, mutta ei juurikaan nosteta esille korkeakoulujen autonomiaa, itsenäistä strategista kehittämistä tai oteta esille esitettyjen velvoitteiden kustannus- ja muita vaikutuksia. **Monet esimerkiksi aliedustettuja ryhmiä koskevat korkeakoulutukseen valikoitumisen ongelmat eivät ole korkeakoulujen ratkaistavissa, vaan ovat laajempia yhteiskunnallisia kysymyksiä.** Korkeakouluilla ei juuri ole mahdollisuuksia vaikuttaa esimerkiksi tiettyjen alojen epätasapainoisiin sukupuolijakaumiin opiskelijavalinnoilla.

Korkeakoulut parantavat toimintojaan jatkuvan kehittämisen periaatteen mukaisesti. Tämä pitää sisällään saavutettavuuteen liittyvät asiat. Korkeakoulut voivat tukea opiskelemaan pääsyä ja opintojen suorittamista esimerkiksi tiedotuksen, koulutussektoreiden välisen yhteistyön ja opetuksen digitaalisen avaamisen avulla. Vuoden 2022 loppuun mennessä laadittavat saavutettavuussuunnitelmat auttavat korkeakouluja jäsentämään saavutettavuuden moninaista kenttää ja laatimaan toimenpiteitä kestäväällä periaatteella.

Sivistystyönantajat ei kannata erillisen saavutettavuusvelvoitteen lisäämistä yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin. Sivistystyönantajat esittää, että tavoitteiden määrää karsitaan, niitä yhteismitallistetaan ja perustellaan selkeästi. Saavutettavuuden parantamisessa tulee nojata olemassa olevaan saavutettavuutta koskevaan lainsäädäntöön ja sen toteuttamiseen, korkeakoulujen jatkuvaan itsenäiseen kehittämiseen ja koulutusasteiden väliseen yhteistyöhön. Lisäksi saavutettavuutta tuetaan rahoittamalla pitkäjänteisesti korkeakoulujen lisäaloituspaikkoja ja kasvavaa opintojen ohjaamisen tarvetta.

Sivistystyönantajat ry

Laura Rissanen
Johtaja

Heikki Holopainen
Johtava asiantuntija